

**VYSOKÁ ŠKOLA KREATIVNÍ
KOMUNIKACE**

Katedra literární tvorby

Literární tvorba

Tvůrčí psaní

Bakalářská práce

**Teoretická část: Tematická analýza
Ginsbergovy básně *Kvílení***

Praktická část: Úryvky z jednoho týdne

Autor: Izabela Kalinová

Vedoucí práce: PhDr. Pavel Šidák, Ph.D.

2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité prameny a literaturu, ze kterých jsem čerpala. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely studia a výzkumu.

V Praze dne.....

Podpis autora:

Poděkování

Na tomto místě bych velmi ráda poděkovala vedoucímu své práce PhDr. Pavlu Šidákovi, Ph.D., za všechny cenné rady a připomínky, které mi při psaní této práce velmi pomohly, za trpělivost, pozitivní přístup a za čas, který mi věnoval.

Abstrakt

Allen Ginsberg zasáhl do vývoje moderní americké literatury a myšlení americké společnosti vůbec takovým způsobem, který je v šíři a intenzitě záběru jeho děl těžko srovnatelný s dalšími příslušníky „beat generation“. Odborná část mapuje jeho dětství a dospívání na Kolumbijské univerzitě, na níž došlo k životně důležitému setkání s Jackem Kerouacem. Práce se snaží držet v poválečném období do roku 1956, kdy byla sbírka *Kvílení* vydána. Závěrečná kapitola se věnuje analýze stejnojmenné básni z tematického hlediska.

Praktická část je povídka psaná deníkovou formou s názvem *Úryvky z jednoho týdne*. Je zasazená do prostředí panelového sídliště a zaměřuje se na lidi, kteří ho obývají. Zlom přichází tehdy, kdy se hlavní postavě dostane do rukou kniha, která má spojitost mezi jejím autorem a mužem, který bydlí v přízemním bytě. Kompozice je rámcová, ve které je příběh zasazený do hlavního děje. Ten čtenáře přenáší do doby šedesátých let dvacátého století. Příběh je vyprávěn v první osobě a točí se kolem hlavní postavy Petra, jenž se groteskním způsobem vyrovnává s nešťastnou láskou.

Klíčová slova

Teoretická část: Allen Ginsberg, *Kvílení*, „beat generation“, mccarthismus, homosexualita, šílenství, „Moloch“

Praktická část: sídliště, přízemí, deník, grotesknost

Abstract

Allen Ginsberg intervened in the development of modern American literature and the thinking of American society in such a way through the scope and intensity of his work that is difficult to compare him with other members of the „beat generation“. The theoretical part of the thesis maps his childhood and teenage years at Columbia University, where he had life-changing meetings with Jack Kerouac. It tries to keep to the post war period up to 1956, when the collection *Howl* was released. The final chapter devotes to the poem of the same name and tries to analyse what themes from Ginsberg's personal life along with what social issues of the time are reflected in this poem.

The practical part is a story written in diary form titled *Snippets from one week*. It is situated in a prefabricated housing estate and focuses on the people who inhabit it. The turning point comes when the main character gets his hands on a book that has a connection between its author and the man who lives in the ground floor flat. The composition is a frame, where the story is set within the main plot, taking the reader back to the 1960s. The story is told in the first person and revolves around the main character, Petr, who comes to terms with unrequited love in a grotesque way.

Keywords

Theoretical part: Allen Ginsberg, *Howl*, „beat generation“, mccarthismus, sexuality, insanity, „Moloch“

Practical part: housing estate, ground floor, diary, grotesqueness

Obsah

Teoretická část	1
Úvod.....	1
2 Definice významu „beat generation“	2
3 Co byla „beat generation“?	3
4 Život Allena Ginsberga	4
5 Poválečné období do roku 1956	6
6 Báseň <i>Kvílení</i>	7
7 Analýza témat v básni <i>Kvílení</i>	9
7.1 Homosexualita.....	10
7.2 Šílenství.....	11
7.3 Pohyb v městském prostředí	13
7.4 Násilí a útlak amerického systému.....	14
Závěr	16
Seznam literatury	17
Praktická část	18
I.	18
II.	19
III.	21
IV.	29
V.....	30

Teoretická část

Úvod

Tato bakalářská práce se zaměřuje na život a dílo Allena Ginsberga. V básni *Kvílení* ze stejnojmenné sbírky vydané v roce 1956 analyzuji témata, jež reflektují dobovou situaci ve Spojených státech amerických z pohledu beatnické básníka, který se od raných let pokoušel vyvázat z omezení, jež pociťoval ve společnosti.

V první kapitole definuji pojem „beat generation“ a objasním několik významů tohoto sousloví. Neopomím ani klíčové osobnosti, jež stály na počátku této skupiny a které ji v průběhu několika desetiletí dvacátého století utvářely.

Ve druhé kapitole se zabývám beatnickou generací. Svoji pozornost nevěnuji konkrétním představitelům, nýbrž ji stručně charakterizuji jako celek.

Následně se soustředím na Ginsbergovo dětství a dospívání. Pokusím se zachytit důležité životní momenty, které ho do značné míry ovlivnily a které následně promítl do své básně.

V další kapitole se zaměřuji na poválečné období ve Spojených státech, ve kterých se k moci dostal senátor Joseph McCarthy. Ačkoli americká ekonomika po druhé světové válce významně vzrůstala, lidé měli stále větší obavy ze sílícího napětí mezi dvěma supervelmocemi. Tento konflikt mezi Spojenými státy a Sovětským svazem nazýváme studená válka. Přestože byla situace jen těžko srovnatelná s totalitním režimem ve východním bloku, je důležité ji nastínit k ucelenému pohledu a dalším postupům v mé práci.

Na základě získaných poznatků se v poslední části věnuji analýze básni z tematického hlediska. Vzhledem k autobiografickému ladění díla, které dokládám na základě Ginsbergova života a historického kontextu, ve své práci nerozlišuji empirického autora a subjekt díla. V závěru analyzuji témata, která se jsou v básni *Kvílení* dominantní.

1 Definice významu „beat generation“

Allen Ginsberg, Jack Kerouac, William Burroughs a skupina dalších spisovatelů, umělců a objektů inspirace jako byl například Neal Cassady, kterého si Kerouac zvolil jako předlohu pro svou hlavní postavu Deana Moriartyho v románu *Na cestě* (1957), vytvořili „hnutí“, jež během padesátých let dvacátého století našlo vnitřní hlas a v letech šedesátých získalo mimořádný vliv. Avšak formování této skupiny započalo mnohem dříve, a to již v první polovině čtyřicátých let v prostředí Kolumbijské univerzity v New Yorku. Setkání tří zmíněných představitelů, podobně smýšlejících a uvažujících person, dalo vzniknout literární skupině, která se později proslavila pod názvem „beat generation“.¹

Je nutné podotknout, že sousloví vzniklo v rozhovoru mezi Jackem Kerouacem a Johnem Clellonem Holmesem. „Nejspíš by se dalo říct, že jsme beatnická generace,“ pronesl v roce 1948 Kerouac v rozhovoru. Koncem roku 1952 byl Holmesem na titulní straně časopisecké přílohy *New York Times* zveřejněn článek *Tohle je beatnická generace*. Obrat následně použil ve svém románu *Jed!* (1952).² A když byl vydán v paperbackové antologii padesátých let *New World Writing* anonymně úryvek z Kerouacova románu *Na cestě* nazvaný *Jazz beatnické generace*, stala se z toho hojně užívaná fráze.³

Klíčovou osobu představoval Herbert Huncke, který byl spojován s nočním životem města. Ačkoli se zajímal o literární tvorbu spíše jen okrajově, je vhodné podotknout jeho autobiografii *Vinen vším* (1987). Pro své přátele z literárních kruhů představoval Huncke kultovní postavu, model zoufalství a bezstarostnosti, který může člověka svést k jakékoli výstřednosti. Byl to právě on, kdo seznámil Ginsberga, Kerouaca a Burroughse s „podsvětím“ New Yorku a kdo vůbec poprvé použil slovo „beat“, aby jím charakterizoval své sociální postavení ve frustrované společnosti, v níž se svět od konce druhé světové války vyvíjel. V tomto kontextu je slovo „beat“ chápáno jako subkulturní termín, který byl ve čtyřicátých letech často slýchán na Times Square. Jean-Francoise Duval v knize *Bukowski a beatníci* (2014) píše: „Člověče, jsem ‚beat‘, říkával Huncke.“⁴ Z této krátké citace vyplývá argotové označení, jež se vztahovalo k někomu, kdo byl vyčerpaný, na spodní příčce hierarchie, zavržený společností, odkázaný sám na sebe, znalý života v ulicích velkoměsta.

¹ Tytell, John. *Nazí andělé*. Olomouc: Votobia, 1996, s. 5.

² Duval, Jean-Francois. *Bukowski a beatníci*. Praha: Pragma, 2014, s. 38.

³ Ginsber, Allen. *Nejlepší hlavy mé generace*. Praha: Argo, 2020, s. 23.

⁴ Duval, Jean-Francois. *Bukowski a beatníci*. Praha: Pragma, 2014, s. 38.

Po vydání románu *Na cestě* musel Kerouac uvést význam na pravou míru s ohledem na zneužívání tohoto termínu médii, jež „beat“ začala spojovat s životní porážkou, s lidmi, kteří v sobě nemají dostatek skromnosti či pokory. Kerouac se pokoušel vysvětlit pravý význam pojmu „beat“ s poukazem na kořen obsažený ve slovech „beatitude“ nebo „beatific“.⁵

Dalším významem tohoto sousloví je beatnická generace jako literární hnutí, do kterého se řadí kromě Ginsberga, Kerouaca a Burroughse také Philip Lamantia, Gregory Corso, Peter Orlovsky a několik dalších osobností, jejichž literární tvorba nebyla příliš známá, jako byli Neal Cassady nebo Carl Solomon, kteří od čtyřicátých let až do pozdních let padesátých, kdy se pojem „beat“ prosadil v prostředí Spojených států, společně pracovali na literární tvorbě a na budování kulturního svědomí.

„Beat generation“ je také spojována s vlivem lidí, kteří pracovali na antologiích, v nakladatelství, v nezávislém filmu i v dalších médiích. Především osobnost Lawrence Ferlinghettiho a jeho činnost v nakladatelství působila na kulturu, jak druhé poloviny padesátých let, tak první poloviny šedesátých let.⁶

2 Co byla „beat generation“?

„Beat generation“ byla považována za geniální i narkomanskou, intelektuální i kriminální, duchovní i cynickou. Skládala se z výrazných individualit a dílo každého z nich ovlivňovalo přístup a styl ostatních, proto charakterizovat tuto skupinu se jeví jako velice obtížné. John Tytell v knize *Nazí andělé* (1996) píše: „Hnutí beatníků bylo krystalizací prudkého nesouhlasu s americkými ‚ctnostmi‘ pokroku a úspěchu. To, co začalo průzkumem stok a střev města – kriminality, drog, blázců –, se vyvinulo ve výraz vizionářské vnímavosti.“⁷

V roce 1952 Kerouac v dopise Ginsbergovi napsal, že klíčovým motivem pro jejich spojení byla schopnost upřímně se navzájem vyznat ze svých nejhlubších pocitů. Takové otevřené sebeodhalování bylo v rozporu s duchem doby, vedlo ovšem k estetickému a duchovnímu objevitelství.⁸ Tytell uvádí, že jedním z nejlepších přirovnání, strhujících energii, která motivovala toto hledání, je nahota tak, „jak ji extaticky vyjadřuje Jack Kerouac svou ideou spisovatele, neodvolatelně se odevzdávajícího napospas prvotním

⁵ Ginsberg, Allen. *Nejlepší hlavy mé generace*. Praha: Argo, 2020, s. 24.

⁶ Tamtéž, s. 25.

⁷ Tytell, John. *Nazí andělé*. Olomouc: Votobia, 1996, s. 5.

⁸ Tamtéž, s. 5.

popudům své imaginace, Allen Ginsberg neúprosným sebeodhalením v básni, jako je *Kadiš* (1961), nebo Burroughs v *Nahém obědě* (1959) odmítnutím zastírat démonické aspekty svých návyků.“⁹ Nahota byla pro „beat generation“ symbolická, znamenala znovuzrození, znovunabytí identity.

Důležitá nebyla jen jejich literární tvorba, ale i způsob života, pro nějž se členové skupiny rozhodli. Na základě měřítek své doby byli považováni za hrozbu pro veřejnou morálku. Byli vnímáni jako šílenci a tento postoj společnosti vůči nim s sebou přinášel veřejný výsměch, cenzuru, dokonce i vězení. Usilovali o sexuální „revoluci“ stejně jako o osvobození slova od cenzury. Vyjadřovali odpor k vojensko-politickému komplexu a proklamovali osobní osvobození prostřednictvím masového experimentování s halucinogenními drogami.

3 Život Allena Ginsberga

Básník Irwin Allen Ginsberg se stal ústřední postavou „beat generation“. Od raných let se pokoušel vyvázat z dobových omezení a potvrdit vlastní existenci jako něco absolutního a na ničem jiném nezávislého. Nejpřirozenějším a z hlediska jeho záměru i neúčinnějším prostředkem komunikace se sebou samým i se světem se mu stala poezie.

Narodil se 3. června 1926 ve městě Newark, vyrůstal ale se svojí matkou a otcem v Petersonu ve státě New Jersey. Otec Louis Ginsberg byl středoškolský učitel, který přispíval do řady významných časopisů a vydal několik básnických sbírek. Velký vliv na Allenovo dětství měla především psychická labilita jeho matky Naomi Levy Ginsberg, která se narodila v roce 1894 v Rusku. Pocházela z židovské rodiny, která ze strachu před pogromy odjela v roce 1905 do Spojených států. Celý život trpěla stále se zvětšujícími ataky paranoidní schizofrenie a strávila mnoho let v psychiatrických léčebnách. Naomi se stala rozpornou matkou, byla více závislým pacientem než rodinným ochráncem, více předmětem lítosti než zdrojem útěchy. Ginsberg zachytil její duševní stav v básni *Kadiš*, v níž se vyrovnává se všemi traumatizujícími zážitky z dětství a vzpomínkami na svou matku. Ve druhé části básně zmiňuje, jak ji jako dítě hlídal v pokoji a snažil se předvídat každý její krok, jak často nechodil do školy, aby o ni mohl pečovat nebo jak ji doprovázel do psychiatrické léčebny. „A tak se volalo doktorovi – ‚Dobře, přivezte ji, ať si odpočine‘ – hodil jsem na sebe kabát a vedl tě po ulici – Cestou nějaký školák bez důvodu zaječel – ‚Kampak, Paní, na Smrt?‘ otrásl jsem se – a ty sis ucpala nos kožešinovým límcem

⁹ Tytell, John. *Nazí andělé*. Olomouc: Votobia, 1996, s. 6.

prožraným od molů, plynová maska proti jedům prosáklým do ovzduší městského centra.¹⁰ V básni jsou vyličený nejrůznější matčiny stavy. Ginsberg se o ní zmínil také v básni *Kvílení*, o jejímž duševním stavu napsal: „S matkou definitivně *****.“¹¹

Naomi byla levicově smýšlející emigrantka, která se přidala ke komunistické frakci. Její obavy z mocnářské persekuce byly natolik silné, že v průběhu Ginsbergova dospívání už nedokázala racionálně přemýšlet. Domnívala se, že je sledována a odposlouchávána špionážní agenturou Spojených států, která se pokouší o její vraždu. Byla příkladem krajního utrpení, které ji potkalo v důsledku politického boje a disidentské ideologie.

Otec byl konzervativní liberál, který odmítal jakékoli vybočení z konvencí. Pokud matčiny politické zájmy inspirovaly Ginsbergovu nenávist k nespravedlnosti, otcovo přizpůsobení se systému byl model, který odmítal.¹²

Ginsberg se ve svém dospívání obtížně vyrovnával s přijetím vlastní homosexuality. Je patrné, že ho matčin psychický stav, který měl zásadní vliv na jeho literární tvorbu, poznamenal a posílil nedůvěru vůči ženám, jež od té doby vnímal jako symbol selhání, neúspěchu, neštěstí.

V roce 1943 začal studovat na Kolumbijské univerzitě v New Yorku, kde došlo k životně důležitému setkání s Jackem Kerouacem, Williamem Burroughsem a dalšími umělci, kteří tvořili základ „beat generation“. Období Ginsbergova dětství a první léta na univerzitě byla rozleptávána intenzivním utrpením, úzkostí a nejniternější sebekonfrontací.

Poté, co došlo v roce 1945 k jeho podmíněnému vyloučení z univerzity, mu byl umožněn „útěk do krajiny všedního života.“ Měl různá zaměstnání jako svářeč, noční vrátný apod. Pronikl do „podsvětí“ New Yorku a naučil se komunikovat s lidmi na okraji společnosti. Zapletl se do řady kriminálních případů s Hunckem a začal experimentovat s drogami, skrze které se vědomě rozhodl zničit své staré já, plné defenzivní arogance a nadřazenosti.¹³

Jeho podmínka pro opětovné přijetí na univerzitu spočívala v tom, že nastoupí do psychiatrické léčebny v New Yorku. Po svém příchodu se setkal s Carlem Solomem, který na Ginsberga hluboce zapůsobil a jemuž věnoval báseň *Kvílení*.

Po propuštění z léčebny se Ginsberg vrátil do Patersonu ke svému otci. Zde se poprvé setkal s básníkem Williamem Carlosem Williamsem, který byl s tímto městem úzce

¹⁰ Ginsberg, Allen. *Karma červená, bílá a modrá*. Přel. Josef Jeřáb, Jiří Josek, Josef Rauwolf, Jan Zábrana. Praha: Mladá fronta, 2001, s. 117.

¹¹ Ginsberg, Allen. *Kvílení*. Přel. Jan Zábrana. Praha: Argo, 2015, s. 11.

¹² Tytell, John. *Nazi andělé*. Olomouc: Votobia, 1996, s. 86.

¹³ Tamtéž, s. 97.

spjat, v roce 1946 vydal stejnojmennou básnickou sbírku *Paterson*. Svoji poetikou, jež vycházela z konkrétních obrazů, které neměly sloužit jako ozdoby veršů, ale naopak být smyslem básnické výpovědi a rytmů přirozené řeči, se řadil k literárnímu hnutí imagismu, jež ovlivnilo tvorbu dalších moderních básníků, především dílo Allena Ginsberga.

V roce 1954 se Ginsberg přestěhoval do San Franciska, kde se seznámil s básníkem Kennethem Rexrothem, který pořádal literární setkání. Tam poznal také básníka Lawrence Ferlinghettiho, jenž si otevřel první obchod s paperbacky v zemi a založil nakladatelství City Lights. Ginsberg poté začal předčítat v San Franciscu a na konci roku zorganizoval skupinové čtení v Galerii Šest, kde přednesl báseň *Kvílení*, která vzbudila obrovskou pozornost.

4 Poválečné období do roku 1956

Situace ve Spojených státech nebyla zdaleka tak zdrcující, jako byl totalitní režim ve východním bloku. Přesto bylo poválečné období plné nejistoty. Jak Spojené státy, tak Sovětský svaz vyšly z druhé světové války jako dvě vzájemně soupeřící supervelmoci. Vzniklo mezi nimi napětí, které nazýváme studená válka. V roce 1946 Winston Churchill, v té době již bývalý premiér Spojeného království, pronesl projev, v němž výstižně charakterizoval poválečnou situaci, která se po druhé světové válce stala značně bipolární. Na univerzitě v americkém Fultonu použil termín „železná opona“, jež byla spuštěna napříč pevninou od Štěpína na Baltu až k Terstu u Jaderského moře. Kritizoval tehdejší politiku Sovětského svazu, která potlačovala demokratický vývoj a volal po co nejúžší spolupráci Velké Británie a Spojených států.

Po přijetí Trumanovy doktríny vystoupil George Marshall, tehdejší ministr zahraničí Spojených států, s plánem na pomoc poválečné Evropě, který měl stabilizovat hospodářskou a následně politickou situaci. Sovětský svaz se stavěl do role imperialistického odpůrce, plán odmítl a spolu s ním i ostatní státy východního bloku.

Spojené státy naopak zažívaly rychlý ekonomický růst. Konzervativní hodnoty a poválečná střední třída ovládly domácí politiku a Spojené státy dobývaly své národní zájmy na mezinárodní scéně. Pod rouškou produktivity se však skrývaly politické praktiky amerického senátora Josepha McCarthyho, charakteristické nepodloženým obviněním ze zrady za sympatizování s komunistickým režimem. Občané, především předváleční levicově smýšlející emigranti, byli sledováni a podrobeni výslechům za neamerickou činnost. Antikomunismus přerůstal v hrozbu vlastní totality. Vznikaly mánie vnitřní

bezpečnosti a politické represe proti americkým komunistům. Pro mnoho vyslýchaných znamenalo již pouhé podezření ztrátu zaměstnání a konec profesní kariéry, přesto musím opět zdůraznit, že situace v poválečné Americe je nesrovnatelná s totalitním režimem ve východním bloku.¹⁴

Mccarthismus formoval a definoval tehdejší společensko-politickou situaci. Jen málokteré období amerických dějin znamenalo pro umělce a intelektuály takovou zkoušku, v níž se museli vypořádat s cenzurou nebo soudy.

Ginsberg ve svém interviewu pro *Paris Review* řekl: „Studená válka je pro každého břemenem nezměrné mentální bariéry, nezměrně nepřírozené psychiky. Zatvrzelost, odmítnutí vnímat tužby a křehkost, které každý zná... [vytvářejí] sebevědomí, které je náhražkou za komunikaci s okolím. Vědomí, vtlačené zpět do vlastního Já a myslící na to, jak udržet tvář a oči a ruce, aby zamaskovalo pnutí, která se v něm dějí. A jichž si je vědomo, jichž jsou si vědomi skutečně všichni! Takže – plachost... Strach. Opravdový strach z totálních pocitů, z totálního bytí. Ten to je.“¹⁵ Ginsberg cítil tlak na svou homosexualitu i na své radikálně levicové myšlení. McCarthy navíc považoval jeho tvorbu za hrozbu pro národní bezpečnost. Byl obviněn a zatčen, cenzurován a intenzivně sledován tajnou policií. Ginsberg byl přesvědčený, že pro slušného člověka v době propagandy a korupce, není místo na žádné straně „železné opony“.

5 Báseň *Kvílení*

Sbírka *Kvílení a jiné básně* vyšla v roce 1956. Avšak titulní báseň, o které je v mé práci pojednáváno, Ginsberg přednesl již o rok dříve v Galerii Šest v San Franciscu a šokoval přítomné publikum „svou výpovědí, jazykem, ‚hysterickým‘ tónem i způsobem přednesu.“¹⁶ Když byla sbírka v následujícím roce vydána nakladatelstvím City Lights, jež patřilo Ferlinghettimu, sympatizujícímu s beatniky, znamenalo to pro Ginsberga první velkou vlnu veřejného zájmu o jeho dílo. Dočkala se mnoha recenzí, i když většinou kritických, a jde o jednu z nejprodávanějších a nejprekládanějších amerických básnických sbírek.

K věhlasu přispěl především soudní proces s Ferlinghettim. Sbírka byla považována za obscénní, neboť se v ní explicitně píše o homosexualitě a nakladatel čelil žalobě z šíření

¹⁴ Toinet, Marie-France. *Hon na čarodějnice 1947–1957: Mccarthismus*. Praha: Themis, 1999, s. 158–159.

¹⁵ Tytell, John. *Nazi andělé*. Olomouc: Votobia, 1996, s. 8.

¹⁶ Ginsberg, Allen. *Karma červená, bílá a modrá*. Přel. Josef Jeřáb, Jiří Josek, Josef Rauwolf, Jan Zábrana. Praha: Mladá fronta, 2001, s. 309.

pornografie. Ferlinghetti se však hájil tím, že pokud má dílo společenskou prospěšnost, nelze ho považovat za obscénní. Nakonec byl zproštěn viny, což bylo veliké vítězství nejen jeho, ale rovněž samotného autora básní i principu svobody vyjadřování.¹⁷

Především název básně považuji za klíčový k jejímu porozumění. Vyjadřuje frustraci generace, o níž byl Ginsberg přesvědčený, že byla utlačována prvky moderní společnosti, jako byly materialismus, konformita, mechanizace vedoucí k válce, které destruovaly základní kvality lidské přirozenosti. Báseň „kvílí“ na protest proti společenskému stavu a vyzdvihuje právě ty jedince, kteří se proti němu bouří.

Básnická skladba je rozdělena do čtyř oddílů a je psána volným veršem. Zachycuje proud vědomí, skrze něhož dochází k průlomu emocí, osobních pocitů a hodnot, průlomu, jenž překonává zstrašenost padesátých let. Básnická skladba je experimentální ve své formě. Ginsberg ji okomentoval v dopise Johnu Hollanderovi: „Chci napsat divokou stránku, tak divokou a čistou (opravdu čistou) jako je mysl – žádné psaní myšlenek do svěřací kazajky – něco jako hledání rytmu a myšlenek a jejich přirozeného výskytu a vzdáleností a symbolických paradigmat.“¹⁸ Ginsberg zachytil každodenní skutečnosti a spoléhal se přitom na přirozenou mluvu a spontánní přepis. Prostředky, kterými si pomáhal, byly rychlé skoky vnímání od jedné věci ke druhé tak, jak to dělá sama mysl. V básni vyjádřil svůj vlastní názor, a proto je také plná autobiografických zážitků, odkazů na jeho minulost a narážek na místní hrdiny, se kterými se velmi dobře znal.

Ginsberg navázal na proud, jenž vedl od Walta Whitmana, jehož vliv je v básni patrný, zejména v použití volného verše, k Williamsovi, který svojí poetikou, vycházející z konkrétních obrazů a rytmů přirozené řeči, Ginsberga ovlivnil. Opomenout nemohu ani přátelství s Kerouacem. Také on hledal nové rytmy řeči, styl černochoů, venkovanů a obyvatel Západu, ve kterých viděl návrat k neliterárním kořenům ústní tradice.¹⁹ Jeho užívání dlouhých veršů, jako je tomu například v díle *Vize Codyho* (1960), jež bylo napsáno na počátku padesátých let, a zachycení proudu americké mluvy, Ginsberga inspirovalo.²⁰ Stejně tak je vhodné připomenout vliv Burroughse, Cassadyho a dalších jako byli narkomani, jazzoví hudebníci a nekonvenční umělci, kteří oslavovali Ginsbergovu excentricitu.

¹⁷ Ginsberg, Allen. *Karma červená, bílá a modrá*. Přel. Josef Jeřáb, Jiří Josek, Josef Rauvolf, Jan Zábřana. Praha: Mladá fronta, 2001, s. 58.

¹⁸ Tytell, John. *Nazí andělé*. Olomouc: Votobia, 1996, s. 230.

¹⁹ Tamtéž, s. 229.

²⁰ Tamtéž, s. 229.

Jeho literární činnost byla spojena s užíváním narkotik, avšak toto spojení spolu se špatnou společností vedlo k jeho osmiměsíčnímu pobytu v psychiatrické léčebně. Psychická nestabilita se již projevila u jeho matky, jež se promítla jak do Ginsbergova života, tak do jeho literární tvorby. Šílenství je přítomno v celé básni, a to doslovně i alegoricky, jak postavách, jako byli jeho matka nebo Carl Solomon, kterému je báseň věnována, tak v kolektivní mysli Spojených států, v níž je ústavní péče paralelní k vojensko-průmyslovému komplexu. Ten je personifikován v postavě „Molocha“, jenž podle Ginsberga představuje destruktivní symbol kapitalismu.

6 Analýza témat v básni *Kvílení*

Kvílení se vzpírá hodnotám mainstreamové kultury a vyzdvihuje odvahu těch, kteří protestovali proti tomu, co bylo považováno za mdlé a konformní. Podle jejich mínění byl život americké střední třídy něco, co postrádá společenský i kulturní rozměr. Jestliže se ostatní lidé nadšeně připojili k velkému stěhování na předměstí, oni vědomě odmítali blahobyt střední třídy a vytvářeli alternativní životní styl. Šlo o průkopníky toho, z čeho se postupně vyvinula neoficiální kultura. Zatímco se jiní těšili z manželství, dětí, majetku, aut a společenského života mezi sousedy, tito mladí muži a ženy nestáli o budoucnost v podobě zajištěné penze, ale usilovali o absolutní svobodu. Svobodu zvednout se a vyrazit přes celou zemi ve chvíli, kdy se k tomu sami rozhodnou.²¹

Hrdinové básně jsou „vyvrženci“, jsou jimi především představitelé „beat generation“ a další, kteří byli Ginsbergem označeni jako „hipsteři s andělskými hlavami“, jejichž sexuální orientace, duševní stav nebo politický názor byly v rozporu s proudy padesátých let. Jejich svět je popsán jako: „Svět zašlých bejváků na zadních schodištích, kavárniček na Times Square, bebopových zapadáků, celonočního toulání, setkávání na nárožích, stopování, [...] barů, které frčí po celém městě [...] Svět obydlený lidmi, kteří ‚visí‘ na drogách a jiných návycích a hledají nový rozměr šílenství; jsou spojeni neviditelnými nitkami společných potřeb a drobných zločinů, které se kdysi staly, anebo poznáním, že jsou si nějakým zvláštním způsobem blízcí. [Tito lidé byli] pořád v pohybu, vedli noční život, pobíhali kolem a ‚kontaktovali‘ se, náhle mizeli ve vězení nebo na cestě, aby se znovu vynořili a začali jeden druhého hledat.“²² Nonkonformní kontra mainstreamová společnost je hlavním tématem, ze kterého se odvíjí následující podtémata.

²¹ Halberstam, David. *Černobíle desetiletí*. Praha: Prostor, 2002, s. 275.

²² Tamtéž, s. 279.

Ginsberg se kontroverzním obsahem snažil posunout hranice ve společnosti. Výrazná je v básni homosexualita, která byla v tehdejší společnosti potlačována. Opomíjení nejsou ani traumatizovaní jedinci v psychiatrických léčebnách nebo vězení. Oslavou těchto nonkonformistů, kterým Ginsberg vyjadřuje solidaritu, odsuzuje společnost, jež podle něj morálně selhala. Je jím považována za krutou, robotickou, nenasytanou po bohatství a moci, která spojuje státní instituce s násilím a vynucuje si pořádek vojenskými silami.

6.1 Homosexualita

Jak jsem již zmínila výše, nahota nebyla jen prostým estetickým standardem, nýbrž se stala symbolickým veřejným i soukromým stavem, který dokládá nedělitelnost umění a činů. Ginsberg se při předčítání *Kvílení* svlékl do naha. Tento důraz na obnažování těla a odhalování duše byl reakcí na okolnosti, které cítil pod masovým úpadkem americké myšlenky sebeurčení. Svými exhibicionisticky laděnými veřejnými výstupy symbolizoval své snažení k liberalizaci společenských tabu. Homosexualita je v básni patrná. Ginsberg líčí vzdor, který jedinci projeví během zatýkání:

„who bit detectives in the neck and shrieked with delight in policecars for conunitting no crime but their own wild cooking pederasty and intoxication,“²³

Verš je přímým odkazem na Ginsbergovu homosexualitu, jež byla v tehdejší společnosti stejně kriminalizovaná jako v ostatních zemích. Dále líčí velmi explicitně pohlavní styk mezi dvěma muži:

„who let themselves be fucked in the ass by saintly motorcyclists, and screamed with joy,“²⁴

Verba jsou výsledkem mužské potence, zatímco adjektivum implikuje až zbožšťující aspekt. Tělesnost je v Ginsbergově básni podstatná, objevuje se i zaniká. Pokud je potlačena, dává tím básník najevo svůj odpor:

„[...] Moloch in whom I am a consciousness without a body! Moloch who frightened me out of my natural ecstasy! Moloch whom I abandon!“²⁵

²³ „kteří pokousali detektivy na krku a s gustem kvičeli v policejních antonech, neboť nespáchali žádný jiný zločin kromě své vlastní divoké odvazové pederastie a opojení,“ (Ginsberg 2015, s. 15).

²⁴ „kteří se nechali mrdat do prdele od svatouškovských motocyklistů a vřeštěli radostí,“ (Tamtéž, s. 15).

Jeho tělo není součástí společnosti, tato ztráta se projevuje ztrátou tělesnosti, a tedy potlačením vlastní identity. Naopak v milostných pasážích dynamických vztahů je snaha ilustrovat sexuální život jako určující. Veřejné sebeodhalování v intimních situacích vede k otevřenému projevu sebe samého a znovunabytí vlastní identity, která k tomu aby byla plně rozvinuta, nesmí být potlačena svazujícími dobovými okolnostmi.

6.2 Šílenství

Téma šílenství se v literatuře objevuje nesčítelněkrát, počínaje šílenstvím Cervantesova Dona Quijota, přes Shakespearova Hamleta a Dostojevského Raskolnikova. Přesto se pojetí šílenství změnilo. V básni *Kvílení* je vnímáno jako společenský problém. Ginsberg se zabývá tématem ze dvou úhlů pohledu. Na jedné straně zkoumá šílenství jako duševní stav, na straně druhé jako stav mysli, který lze navodit omamnými látkami. Ve své práci rozebírám psychické zdraví Ginsbergovy matky, jejíž absence měla nepopíratelný vliv na jeho tvorbu, který se promítá v tomto tématu.

„I saw the best minds of my generation destroyed by madness, starving hysterical naked, dragging themselves through the negro streets at dawn looking for an angry fix,“²⁶

Ginsberg tvrdí, že moderní společnost dohnala „nejlepší hlavy“ k šílenství a chce potlačit ty, kteří se vymykají a nezapadají do „obrazu doby“. Říká, že tato společnost nedokáže přijmout jejich neschopnost přizpůsobit se. Šílenství nevnímá jako duševní nemoc, ale jako přidanou hodnotu, která lidem umožňuje nahlédnout pod povrch věcí.

Otec Louis Ginsberg v dopise synovi napsal: „I když normální i abnormální hodnoty jsou výsledkem rozumových úvah, jenom ty první – a ty druhé vyjádřené prostřednictvím těch prvních – napomáhají lepší a bezpečnější existenci společnosti a vedou u jedinců k snadnější integraci. Ale podle tvého názoru mají být pro společnost stejně přijatelné úvahy týkající se homosexuálů a šílenců. Homosexuál stejně jako šílený člověk je však pro sebe i pro společnost hrozbou. To je směřování k nebezpečí

²⁵ „[...] Molochu, v tobě jsem vědomí bez těla! Molochu, tys mě vyplašil z mé přirozené extáze! Molochu, opouštím tě!“ (Tamtéž, s. 24).

²⁶ „Viděl jsem nejlepší hlavy své generace zničené šílenstvím, hystericky obnažené a o hladu,“ (Ginsberg 2015, s. 11).

a k neštěstí!“²⁷ Ginsberg reflektuje americkou společnost padesátých let, ale báseň může být také kritikou, jíž směřuje ke svému otci, který odmítal jakékoli vybočení z konvencí.

Ginsberg v psychiatrické léčebně poznal Carla Solomona, v jehož šílenství nachází „stín své matky“. Stejně jako ona, je pro něj Solomon zdroj inspirace. Je jedním z těch, kdo odmítli stereotypní model života. Je zavádějící tvrdit, že společnost byla zodpovědná za jejich šílenství, avšak Ginsberg místy naznačuje, že moderní síly působily na „nejlepší hlavy“ takto destruktivně. Konkrétně ve třetí části básně Ginsberg líčí Solomonův duševní stav:

„Carl Solomon! I'm with you in Rockland
where you're madder than I am
I'm with you in Rockland
where you must feel very strange
I'm with you in Rockland
where you imitate the shade of my mother
I'm with you in Rockland
where you've murdered your twelve secretaries
I'm with you in Rockland
where you laugh at this invisible humor
I'm with you in Rockland
where we are great writers on the same dreadful typewriter
I'm with you in Rockland
where your condition has become serious and is reported on the radio
I'm with you in Rockland
where the faculties of the skull no longer admit the worms of the senses“²⁸

Ve druhém případě je stav šílenství spojen s návykovými látkami jako únik z běžného života. Jelikož je v básni na narkotika mnohokrát odkazováno, pro Ginsberga se představovaly prostředky, jež využíval ke své tvůrčí činnosti a skrze které mohl experimentovat s proudem vědomím. Báseň se v určitých pasážích vymyká realitě. Jeho svět

²⁷ Ginsberg, Allen. *Karma červená, bílá a modrá*. Přel. Josef Jeřáb, Jiří Josek, Josef Rauwolf, Jan Zábrana. Praha: Mladá fronta, 2001, s. 58.

²⁸ „Carle Solomone! Jsem s tebou v Rocklandu / kde jsi větší šílenec než já / Jsem s tebou v Rocklandu / kde se jistě cítíš hrozně divně / Jsem s tebou v Rocklandu / kde imituješ stín mé matky / Jsem s tebou v Rocklandu / kde jsi zavraždil svých dvanáct tajemníků / Jsem s tebou v Rocklandu / kde se směješ neviditelnému humoru / Jsem s tebou v Rocklandu / kde jsme velcí spisovatelé na stejném strašlivém psacím stroji / Jsem s tebou v Rocklandu / kde tvůj stav začal být vážný a rádio o něm přináší zprávy / Jsem s tebou v Rocklandu / kde talenty tvé lebky už nepřipouštějí červy smyslů“ (Ginsberg 2015, s. 26).

je tvořen pohyblivými obrazy, které jsou ukázkou jedné z mnoha Ginsbergových realit, jež nám zůstane uzavřená.

V závěru třetí části píše:

„I'm with you in Rockland

where we wake up electrified out of the coma by our own souls' airplanes roaring over the roof they've come to drop angelic bombs the hospital illuminates itself imaginary walls collapse O skinny legions run outside O starryspangled shock of mercy the eternal war is here O victory forget your underwear we're free“²⁹

6.3 Pohyb v městském prostředí

Lidé po druhé světové válce opouštěli vesnice a stěhovali se na předměstí. Pohyb v rušných městech, plných umění, hudby a literární tvorby, byl charakteristický pro „beat generation“. Byla to vůbec první generace, která mohla takto bezstarostně cestovat a „prožít svět“ napříč americkým kontinentem. Ginsberg se pohybuje po státech jako Arkansas, Texas, New York, New Jersey nebo Oklahoma. *Kvílení* není jen prostým popisem míst Spojených států, nýbrž je zachycením svobodného pohybu v městském prostředí tak, jak ho poprvé zachytil Kerouac ve svém románu *Na cestě* (1957).

Důraz je kladen na stát New York, kde se scházeli představitelé „beat generation“ jako byli Ginsberg, Kerouac, Burroughs. Spořádaný život amerického občana ostře kontrastuje s alternativním životem „beat generation“ plným extáze.

„who chained themselves to subways for the endless ride from Battery to holy Bronx on benzedrine until the noise of wheels and children brought them down shuddering mouth-wracked and battered bleak of brain all drained of brilliance in the drear light of Zoo,

who sank all night in submarine light of Bickford's floated out and sat through the stale beer afternoon in desolate Fugazzi's, listening to the crack of doom on the hydrogen jukebox,“³⁰

²⁹ „Jsem s tebou v Rocklandu / kde nás elektrifikované probouzejí z komatu letadla našich vlastních duší hřmící nad střechou přiletěla svrhnout andělské pumy nemocnice se sama rozsvěcí imaginární zdi se hroučí Ó vychrtlé legie běhají venku Ó vítězství zapomeň na své spodní prádlo jsme svobodní“ (Ginsberg 2015, s. 28).

³⁰ „kteří se připevnili k vagónům podzemní dráhy na nekonečných jízdách z Battery do svatého Bronxu a křísili se benzedrinem, dokud je rámusění kol a dětí neshodilo se zkřivenými ústy, mozky vyklepanými k prázdnosti a zbavenými oslnivostí do ponurého světla zoologické zahrady / kteří tonuli celou noc v podmořském světle u Bickforda, pak se vynořili a proseděli celé odpoledne nad zvětralým pivem u opuštěného Fugazziho a naslouchali třeskotu osudu vodíkové hrací skříně“ (Tamtéž, s. 12–15).

Přestože se Ginsberg narodil a žil po celý život ve městě, poukazuje na lidské činy, které ohrožují životní prostředí. Jedním z příkladů je strach z jaderných zbraní, jak dokládá konec verše.

Ginsberg líčí snímek beatnického života, který je neustále v pohybu. Jsou na cestě bez cíle. Tento pohyb v městském prostředí můžeme interpretovat jako touhu po absolutní svobodě. Město staví do kontrastu s přírodou a odsuzuje industrializovaný svět, jenž ničí nejen životní prostředí, ale má dopad i na lidské životy.

6.4 Násilí a útlak amerického systému

Ginsberg pouze ve druhé části básně personifikuje systém, tvořený kapitalismem, militarizací a politickým útlakem jako monstrum zvané „Moloch“. Jméno odkazuje na kanaánského boha, kterému byly přinášeny lidské oběti, jak o tom vypráví Starý zákon. „Molocha“ si lze představit jako destruktivní entitu, která vnesla do Spojených států místo milosrdenství a dobra, krutost a zlo a proměnila je v násilné prostředí, toužící po válce, kde na výrobě, zisku a moci záleží více než na lidských životech. Druhá část začíná tímto veršem:

„What sphinx of cement and aluminum bashed open their skulls
and ate up their brains and imagination?“³¹

Ginsberg nám na otázku dal jednoslovnou odpověď. „Moloch“ představoval vše, co tyto jedince dohnalo k „šílenství“. Za tento symbol jsou považovány Spojené státy se zkorumpovanou vládou a kapitalistickým systémem, který básník popisuje jako „narkotický tabákový dým“ a přirovnává ho k droze způsobující otupělost. V ukázce však nabývá až božského charakteru. Ginsberg vyobrazuje město plné mrakodrapů, korunované komíny a anténami jako symbol jeho slávy a moci. Tyto budovy představují chrámy moderní společnosti.

„Moloch whose eyes are a thousand blind windows! Moloch whose skyscrapers
stand in the long streets like endless Jehovahs! Moloch whose factories dream and
croak in the fog! Moloch whose smokestacks and antennae crown the cities!

³¹ „Jaká sfinga z cementu a alumina jim rozrazila lebky a pozřela jejich mozky a fantazii?“ (Ginsberg 2015, s. 23).

Moloch whose love is endless oil and stone! Moloch whose soul is electricity and banks!“³²

Moloch je v básni popsán jako „noční můra“, jako „těžkopádný soudce lidí“, jehož „prsty jsou deset armád“. Básník se staví proti tomuto systému Spojených států, ve kterých narukují a „vzlykají chlapci v armádách“. Naráží tak na militarizaci a psychické trauma způsobené ve válečném konfliktu. Ginsberg narážel na krutost během druhé světové války a život, který následoval po ní. Reflektuje obraz Spojených států pod naprostou kontrolou kapitalistického systému, který dosáhl téměř náboženských rozměrů, když „si lidé zlámali vaz, aby zvedli Molocha k nebesům“³³ a oslavuje ty, kteří proti těmto politickým silám a tvářím, jako byl McCarthy, bojují.

³² „Molochu, tvé oči jsou tisíc slepých oken! Molochu, tvé mrakodrapy stojí v dlouhých ulicích jak Jehové bez konce! Molochu, tvoje fabriky sní a krákají v mlze! Molochu, tvé komíny a antény korunují velkoměsta!“ (Ginsberg 2015, s. 23).

³³ Tytell, John. *Nazi andělé*. Olomouc: Votobia, 1996, s. 24.

Závěr

Tato práce byla zaměřena na život a dílo Allena Ginsberga. Mým cílem bylo analyzovat témata v básni *Kvílení*, která reflektují dobovou situaci ve Spojených státech z pohledu beatnického básníka. Snažila jsem se nahlédnout jak do Ginsbergova života, tak do poválečného období a na základě poznatků jsem přistoupila k analýze z tematického hlediska.

Je patrné, že tím nejkontroverznějším tématem a značně traumatizující otázkou byla pro mladého básníka homosexuální orientace. Prosazoval otevřenost v oblasti intimního života se značnou razancí, která byla zřejmě reakcí na osobní problém s tím spojený, i na kriminalizaci homosexuálů. Takováto „sexuální revoluce“, volající po přirozenosti a tolerantnosti, se jako „politický akt“ stala zažehnutou jiskrou pro nadcházející alternativní hnutí hippies. Ve své práci jsem zmínila soudní proces s Ferlinghettim, jenž byl obžalován za šíření obscénní literatury, a to právě kvůli otevřenému líčení homosexuálních aktů. Je otázkou, zdali by sbírka měla takový dosah, kdyby nedošlo k rozsudku, který sbírku proslavil.

Téma šílenství odráží další z dobových problémů. V Ginsbergově pojetí je tento stav spojen s duševní zdravím a nedostatečnou péčí, která se těmto jedincům dostávala. Zcela zásadní byl vliv jeho matky Naomi. Ginsberg byl s jejím šílenstvím konfrontován od svého dětství a v pozdějších letech se stavil za ty jedince, které společnost kvůli své „jinakosti“ zavrhla. Ginsberg se zabýval tématem šílenství ze dvou úhlů pohledů, na jedné straně zkoumal duševní stav zdraví, na straně druhé stav mysli, který lze navodit omamnými látkami. Báseň ovšem nabízí mnoho interpretací. Šílenství je prostoupeno v básni doslovně i alegoricky, a to jak v těchto postavách, tak v kolektivní mysli Spojených států, v níž je ústavní péče paralelní k vojensko-průmyslovému komplexu, který v básni představuje „Moloch“.

Tato destruktivní entita vnesla do Spojených států místo milosrdenství a dobra, krutost a zlo a proměnila je v násilné prostředí, toužící po válce, kde na výrobě, zisku a moci záleží více než na lidských životech.

Ačkoli od vydání sbírky došlo k značnému posílení práv pro homosexuály, konzumní způsob života dnes dosahuje takové výše, jež bychom si před několika lety nedokázali představit. Bohužel i válka je v dnešním světě více než aktuální. Na straně druhé bylo *Kvílení* dostatečně silnou básní, která svými tématy otřásla základy zavedených hodnot a dodnes rezonuje ve společnosti.

Seznam literatury

Primární literatura:

- Bradbury, Malcolm. *Od puritanismu k postmoderně*. Přel. Arbeit, Marcel. Praha: Mladá fronta, 1997.
- Ginsberg, Allen. *How and other poems*. San Francisco: City lights books, 1956.
- Ginsberg, Allen. *Interview s Allenem Ginsbergem pro Gay Sunshine*. Přel. Dušan Krejčí. Olomouc: Votobia, 1996.
- Ginsberg, Allen. *Kvílení*. Přel. Jan Zábřana. Praha: Argo, 2015.
- Duval, Jean-Francois. *Kerouac a Beat Generation*. Praha: Pragma, 2014.
- Duval, Jean-Francois. *Bukowski a beatníci*. Praha: Pragma, 2014.
- Collins, Ron; Skover, David. *Mánie*. Praha: Metafora, spol. s r. o., 2013.
- Ginsberg, Allen. *Karma červená, bílá a modrá*. Přel. Josef Jeřáb, Jiří Josek, Jan Zábřana, Josef Rauwolf. Praha: Mladá fronta, 2001.
- Ginsberg, Allen. *Nejlepší hlavy mé generace*. Přel. Martina Neradová. Praha: Argo, 2020.
- Halberstam, David. *Černobíle desetiletí*. Praha: Prostor, 2002.
- Jeřábek, Josef. *Imagisté*. Praha: Fra, 1974.
- Kramer, Jane. *Allen Ginsberg v Americe*. Praha: Volvox Globator, 2002.
- Turner, Steve. *Hipster s andělskou hlavou*. Brno: Jota, 2006.
- Toinet, Marie-France. *Hon na čarodějnice 1947-1957: Mccarthismus*. Praha: Themis, 1999.
- Tytell, John. *Nazí Andělé*. Olomouc: Votobia, 1996.

Sekundární zdroje:

- Poncarová, Petra Johana. Allen Ginsberg: Kvílení. [online]. [cit. 2022-02-22]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/Clanek/36205/ginsberg-allen-kvileni#discussion>.
- Rauwolf, Josef: .Ginsberg, Allen: Iron Curtain Journals. [online]. [cit. 2022-01-18]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/Clanek/41359/ginsberg-allen-iron-curtain-journals>.
- Rauwolf, Josef. Ginsberg, Allen: Kaddish and other poems. [online]. [cit. 2022-03-11]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/Clanek/9529/ginsberg-allen-karma-cervena-bila-a-modra>.
- Ulmanová, Hana. Ginsberg, Allen: Karma, červená, bílá a modrá. [online]. [cit. 2022-04-22]. Dostupné z: <https://www.iliteratura.cz/Clanek/9529/ginsberg-allen-karma-cervena-bila-a-modra>.

Praktická část

Autorská poznámka

Tato povídka (nebo spíše pětidenní záznam nebo cokoli si přejete) není obhajobou určitých lidí a jejich rozhodnutí. Je jen tím, co jsem viděla, stačila poznat a mohla se tím taktéž nechat unášet. Zachytit pro vás mohu momenty, které jsou každému člověku vlastní a které, jak se časem ukáže, jsou plné paradoxů, jež člověka zbaví pocitu, že je uvězněn pod lavinou každodenní šedi.

Proč je to jen záznam pěti dní? Omlouvám se především těm, kteří mají rádi věci řádně uzavřené. Jistě mi to prominete! V pátém dni dovršil mé vyprávění opravdu zvláštní okamžik. Mohu vám prozradit, že ani v sobotu, ani v neděli nenastalo nic, co by překonalo jistý závěr. Nakonec byste sami uznali, že kdyby tento záznam běžel až do konce tohoto týdne, postrádalo by mé vyprávění určitý smysl. Nedovoluji si ovšem tvrdit, že vůbec nějaké má.

Úryvky z jednoho týdne

I.

Zvoní budík. Je sedm hodin ráno. Tma mne kolébá zpět ke spánku. Minuty míjejí a já přemýšlím, kolik jich tak mohlo uběhnout. Jedna, dvě, tři... Podívám se rozespalýma očima na hodiny. Je sedm deset. Zívám a přeji si, aby se zastavil čas. Mučivě utíká, i kdybych hodila hodiny z pátého patra prudce dolů. Přemáhám se. Ta ranní nechuť, která je člověku blízká. Vstávám a bříška chodidel dopadají na studenou zem. Ruce svěšené. Vlasy rozcuhané. Pleť nezdravě bílá. Jeden by řekl, že mám za sebou těžkou noc. Ale řekněte mi, jestli se po probuzení usmíváte! Rychle si uvařím kávu. Držím šálek horkého nápoje. Hořkost probouzí mé smysly při posledním loku. Umývám šálek a vracím ho zpět na své místo. Zbytečně. U jednoho to končí málokdy, ostatně skoro jako u všeho. Obléknu se a vyjdu ven na panelové sídliště. Kouřím, bokem opřena o železné zábradlí. Dlaní se dotýkám studeného kovu, když přede mnou projde pán, jenž bydlí v přízemním bytě.

„Dobrý den,“ povídám. „Přeji pěkné ráno,“ dodám, ale neodpoví mi. Místo toho si mne měří pohrdavým pohledem (to asi pěkně vypadám) a zabouchne za sebou hlavní vchodové dveře. Típám cigaretu. Odemykám a v odraze dveří vidím přicházet starého pána o holi. Pomalu se blíží, zvedá hlavu směrem ke mně. Vzájemně se díváme jeden druhému do očí přes skleněnou tabuli.

„Dobrý den,“ povídám a podržím mu dveře.

„Dobrý den,“ odpoví a vchází jako první. „Děkuju,“ dodá. A já jdu rychlým krokem s hlavou sklopenou do bytu v prvním patře. Uvařím kávu, popadnu umytý šálek, který až po okraj naplním horkým nápojem. Napiju se. Ponechám ho špinavý na lince. Snažím se soustředit na učivo, když v tom si uvědomím, že je potřeba vyprat várku prádla. Rozhlédnu se po místnosti, vidím drobečky na podlaze. Záhy přejdu k oknu, abych roztáhla bílé závěsy. Parapet je zvenku zaprášený. Povalují se na něm suché listy, které se schovávají před zimou. Jsou schoulené v rozích a vzájemně se překrývají. Podívám se do šedé krajiny, která mne plní zvláštním pocitem. Jako kdyby toho na člověka moc nečekalo. Odvracím pohled, začnu sbírat drobečky. Mám jich plnou dlaň, ale stále se objevují další. Chodím po místnosti, sbírám jeden po druhém.

Otevírám sešit a snažím se soustředit na látku přede mnou. Otáčím první stránku sešitu a slyším rušivý zvuk. Jako kdyby chybělo jen pár milimetrů k tomu, aby naši stěnu protнула malá skulina. Tento zvuk ve mně vzbouzí chuť na cigaretu. Roztržitě vyjdu z bytu, scházím po schodech dolů do přízemí, kde se naopak ozývají tóny nenaladěného klavíru. A až venku je ta nejpříjemnější melodie.

V době, kdy je panelák takto rozehrán, začala jsem věšet vyprané prádlo s nadějí, že až práci dokončím, skončí také toto ranní rušivé představení. Zanedlouho však vyskají děti v ulicích, plné radosti, loučící se s ostatními bez těžkých myšlenek na nájem, poplatky a další papíry, které jsou stejně šedivé, šedivější než kouřové výpary nad městem.

II.

Netrvalo dlouho, abych si přiznala, že takové pondělní psaní bylo nejspíše o ničem. Ale jsou i takové dny. Rušivé. Uspěchané. Prosté. Dny, o nichž není nutno psát více. Rozhodně je řada zajímavějších věcí, o kterých bych mohla vyprávět než to, jak mi nájem klepe na dveře.

Zvoní budík. Je sedm hodin ráno. Tma mne kolébá zpět ke spánku. Minuty míjejí a já přemýšlím, kolik jich tak mohlo uběhnout. Jedna, dvě, tři... Rychle si uvařím kávu. Rychle ji dopíjím a vyjdu ven na panelové sídliště zapálit si cigaretu. To jsem se teda naučila věc. Ale je zajímavé, jak vás taková jedna cigareta může přivést do řeči kde s kým. Zvlášť když bydlíte na sídlišti. Je to bohatá scénérie postav a to mne vždycky napadají otázky, jako třeba kam jdou nebo odkud se vrací. Je ale pravda, že se u nás lidé zdraví málo. Potkáte jich mnoho, ale většinou o nich víte stejně jako oni o vás. Často se mi stává,

že mi ani pozdrav neopětují. Nevadí mi to. Toto je poslední místo, kde jsou k sobě lidé vzájemně zdvořilí. Stačí se zaposlouchat skrze tenké zdi a porozumíte tomu.

Možná kdybych se ráno více upravila, lidé by mne začali i více zdravit. Ale nemyslete si, že ven vycházím jako smyslů zbavená. Kabát si беру vždy skromný, ale ne ošklivý a to jen proto, abych si ten jeden pěkný nepropálila nebo aby mi nenačichl od kouře. Tohle je jediný čas, kdy mám na své věci klid. Večery tady bývají hlučné a člověk se nemůže na práci soustředit. A tak tady stojím v ošuntěném kabátě jako ranní ptáče s cigaretou.

Fouká studený vítr a zvuk se šíří rychleji. Slyším, jak se v dáli někdo loučí a pak už jen klapot pánských mokasín. Když v tom okamžiku, vmetá mi vítr prameny vlasů do tváře. A než se stačím upravit, prochází kolem mne pán z přízemí.

„Dobrý den,“ povídám. Pozoruje mne pohledem, naznačujícím jisté opovržení a zmizí do svého bytu. Pojímá mne stud. V odraze dveří vidím ten svůj starý kabát a rozčuchané vlasy. To, jak držím cigaretu a celkově jak hloupě vypadám. Obracím se od svého odrazu a natočím se zpět do panelové krajiny, která je stejně šedivá, trochu smutná, splývající s mojí náladou. Náhle vidím, jak se pomalu po chodníku blíží starý pán o holi. Na hlavě má černý baret, jaký se nosil v šedesátých letech.

„Dobrý den, ukažte, já vám podržím dveře,“ nabízím se.

„Pěkně to dnes fouká, co?“ a přidržuje si ukazováčkem čepici ve větru.

„To máte pravdu,“ povídám.

Přistoupí ke mně blíže. „Já jsem taky kouřil, když jsem byl mladej. Už tak ve čtrnácti, pak jsem na to ale přišel a přestal jsem s tím.“

„A kolik vám bylo?“ ptám se.

„Sedmdesát,“ směje se, „to víte, já jsem byl jako ten vítr. Ženská sem, ženská tam. Moc jsem nad tím nepřemýšlel,“ odmlčí se, „a povězte mi, co děláte?“

„Já studuji,“ říkám.

„No, to mi bylo hned jasné podle těch cigaret, ale co?“ zeptá se mne a já mu jednoslovně odpovím. „To je teda pěkný, já jsem jako mladej taky psal,“ přiznává se, „byl jsem takovej beatnik,“ a prozrazuje mi své jméno. Stydím se, cítím, jak mi rudnou tváře, protože ho jako spisovatele neznám. „U sebe na patře mám jednu svoji knihu,“ naváže, „pokud byste si ji chtěla přečíst, rád vám ji půjčím.“

„Přijdu si pro ni ráda,“ nenamítám a v jeho očích se zablýsklo.

„Bydlím v šestém patře, tak se pro ni odpoledne zastavte,“ povídá mi. Já kývnu hlavou jako znamení souhlasu, podržím mu dveře a koukám, jak nastupuje do výtahu. Ještě

naposledy na mne mávne a já mu pozdrav opětuji. Jediní lidé, kteří jsou tady zdvořilí, jsou ti nejstarší.

Odpoledne jsem si přišla pro knihu. Pověděl mi, ať si ji v klidu přečtu, že je zvědavý, co na ni řeknu. Stručně shrnul, že je především o ženách. Že některých věcí lituje a že některé by rád zopakoval. Pokud by se mne jeho slova dotkla, prosil mne, ať se na něj nezlobím. Navázal poté větou, že byl spisovatel, kterému nemůžeme všechno věřit. Avšak koukal na mne tajemným pohledem, jako kdyby to všechno, co bylo napsané uvnitř, se skutečně stalo.

III.

Zvoní budík. Je sedm hodin ráno. Tma mne kolébá zpět ke spánku. Minuty míjejí a já přemýšlím, kolik jich tak mohlo uběhnout. Jedna, dvě, tři... Rychle si uvařím kávu. Rychle ji dopíjím a vyjdu ven na panelové sídliště. Zapálím si. V hlavě přemýšlím o knize, která mi byla zapůjčena. Příběh se odehrává v Praze před více jak padesáti lety. V době, kterou označujeme jako zlatá šedesátá léta. Dospívala právě ta generace spisovatelů, jež nebyla zatížena „dědictvím“ předchozího desetiletí. Uvolněnější atmosféra, jak bychom řekli dnes.

Dokuřuji cigaretu a vidím pána z přízemí. Jde rychlým krokem směrem ke mně, postavu má vzpřímenou a hlavu lehce vztyčenou vzhůru. Pozoruji tuto chůzi, kterou jako kdyby dával najevo, že je pro něj toto sídliště malé a lidé, kteří ho obývají ještě menší.

„Dobrý den,“ povídám.

„Dobrý den,“ řekne tiše a vchází dovnitř. Típám cigaretu. Odemykám dveře. Jdu rychlým krokem do prvního patra bytu v prvním patře. Uvařím si kávu a ještě jednou si pečlivě prohlédnu přebal knihy.

Znal jsem jednu dívku, která se učila zpívat na konzervatoři a do toho hrát na klavír, který jí sloužil jako doprovod k pěveckým výkonům. Nejsem si jistý, jestli můžu říct, že se mi alespoň jednou v životě poštěstilo, ale takováhle zpěvačka z konzervatoře bydlela hned naproti v mojí ulici. Byl jsem do ní zamilovaný od útlého dětství a ona to moc dobře věděla. Bodejt' by ne, když jsem ji nosil květiny a chodil ji doprovázet každou středu po škole do Vodičkovy ulice, kam docházela na hodiny zpěvu navíc, aby se z ní jednou stala slavná umělkyně.

„Maruško, a proč si bereš další hodiny, copak ve škole nezpíváte dost?“ ptal jsem se jí, protože bych byl mnohem radši, kdyby ten čas strávila se mnou.

„Petře, ale copak tomu nerozumíš? Já chci být jednou slavná umělkyně,“ povídala mi pokaždé s tak vážným výrazem ve tváři, když jsem na ni čekal tu hodinu a půl, abych ji mohl zase doprovodit. Cestou domů mi pak vyprávěla, jak jí pan Lambda pomáhá, a že jí slíbil nějaké to vystoupení.

„Aha,“ řekl jsem, protože se mi to vůbec nelíbilo.

„To na to nemůžeš říct něco víc? Copak z mých úspěchů nemáš vůbec žádnou radost?“

„Ale jo, mám, to víš, že mám. Velikou. Převelikou, Maruško.“

„To vidím,“ odpověděla a zvedla tu svoji malou bradičku až k nebesům. „Nesedneme si na chvilku do cukrárny?“ zeptala se.

„Sedneme si, Maruško. Vždyť já bych pro tebe dýchal.“

Snažil jsem se o tuto roztomilou zpěvačku, a to všelijak. Možná i způsoby, které nebyly úplně důstojné a za které se hluboce omlouvám. Však to znáte, když vás láska zaslepí. Tím jsem chtěl říct, že ze mě tato dívka dělala jistou dobu hlupáka a že kromě té nesmírné radosti kupovat ji květiny a doprovázet ji na zpěv, nedošel jsem žádných velkých úspěchů. Dozvěděl jsem se pak věci, které mě v lásce k této dívce hluboce ranily, až jsem cítil, že jsem v srdci vyhořel. Oproti Marušce, alespoň jsem si to do určité doby myslel, jsem nebyl tak vzorný, nebral jsem si doučování z předmětů, ze kterých bylo zapotřebí, naopak volné chvíle jsem trávil po hospodách, a když ne po hospodách, tak s Maruškou. „Co by potom člověk ze života měl?“ A kdyby mi tahle dívka dala opravdovou šanci, vykašlal bych se i na ty hospody a byl jenom s ní. Jenže jednoho večera se do jedné takové butiky připotácel i ten pan Lambda a mě překvapilo, že jsme skoro stejně staří, že to vůbec není pán, nýbrž kluk jako já. Ne že bych věděl, jak vypadá, jen jsem v ten večer nezaslechl jiného jména než Lambda, a proto jsem zbystril, jestli to náhodou není ten, kterého mi Maruška cestou domů tolik vychvaluje. Vždy mě totiž mrzelo, že na jeho místě nestojím já. Že nikdy neocení, jak jsem k ní pozorný, jak ji nosím květiny nebo jak ji doprovázím na hodiny zpěvu. Zkrátka že si nikdy nevšimla, jak moc ji mám rád. „Lambdů může být v Praze přece několik!“ naivně jsem bránil Marušku v myšlenkách. Zvedl jsem se s pivem a zamířil k jejich stolu.

„Viděl jsem nejlepší hlavy své generace zničené šílenstvím!“ ozvalo se. Ten Lambda začal recitovat Ginsberga. Čirou náhodou jsem ho měl taky rád.

„Hystericky obnažené a o hladu,“ doplnil jsem ho. Koukal na mě jako na zjevení, když jsem před ním stál a nabídl mu z balíčku cigaretu. „Můžu si tady přisednout?“ zeptal jsem se zdvořile a on mi nabídl místo hned vedle sebe. Nakonec jsem se dozvěděl, že Marie na žádné hodiny zpěvu nechodí, ale nechává se ode mě doprovázet za tímhle Lambdou. Ani jsem se ho nemusel ptát, začal nám sám vyprávět, že za ním chodí jedna zpěvačka z konzervatoře. Co tam spolu dělají, to vám snad nemusím ani povídat. Myslím, že je nám to všem docela jasné.

Ploužil jsem se nočními uličkami Prahy, docela sám. Hlavu jsem sklopil do dlaní, aby si nikdo nevšiml, jak smutno mi z toho je. Když jsem se podíval před sebe, procházel kolem mě zamilovaný pár. Pevně se drželi jeden druhého a mně se opět zastesklo. „Jako kdyby mi to ten nahoře dělal schválně,“ říkal jsem si.

Když jsem se léčil z lásky, seznámil jsem se s přítelem, o kterém bych vám mohl leccos vyprávět. Vypadal jako Ginsberg! Ale vypadat jako on, nebylo zase až tak úplně těžké. Možná mi ho připomínal právě proto, že jsem ho měl donedávna v živé paměti. Můj přítel pracoval na jedné z nákladních lodí, která před pár dny dorazila do polského přístavu. A když jsem se ho zeptal, co dělá tady v Čechách, odpověděl mi jednoslovně „rozrywka“, to znamená v překladu za zábavou. Byl to Polák. A přesně za týden vyplouvala jeho loď do Británie. „Hotový cestovatel,“ říkal jsem si. Já jsem sice uměl polsky jen pár slov, ale protože jsou si naše jazyky podobné, dokázali jsme si odvodit, co má ten druhý na mysli, a když ne, dopomohli jsme si jednoduchou angličtinou. Polák byl dobrý chlapík.

„Peter, gdzie holky,“ zeptal se mě, „kde ladne dziewczyny?“

A mně už bylo mnohem jasnější, co myslel tím, že přijel za „zábavou“. A protože jsem se i já potřeboval něco dozvědět o holkách, rozhodl jsem se jeho přání vyhovět. Je jasné, že člověk, který se plaví celý život po moři, dostane pak tyto myšlenky. Nějak jsem mu ale musel naznačit, že jsme v hospodě, do které jen tak nevzkročí dívčí duše, ale že zítra odpoledne chodí do jedné kavárny ve Vodičkově ulici skupina mladých zpěvaček z konzervatoře. A já jsem si hned vzpomněl na Marii. A na to, jak o mě nikdy nestála. Taky mi došlo, že právě tam se nejspíše seznámila s tím Lambdou, který bydlí hnedka naproti. Stará rána se mi opět otevřela a byla hnisavější než kdy předtím.

„Adame, kiedy do Británie? Tydzień?“ zeptal jsem se ho.

„Tak,“ odpověděl mi. Naklonil jsem se k němu a pověděl mu o té kavárně plné děvčat. Tmavovlásek i blondýnek. „Chodźmy tam! Chodźmy tam!“ zajásal a už se zvedal opilý s půllitrem od stolu.

„Adame, nie. Jutro,“ povídám mu a dodám, že jsou to krásné dívky, a že jsou stejně tak plaché jako krásné. „Jako laňky, Adame, vybereš si tam takovou, jakou jsi tady v Čechách, ani nikde jinde ve světě ještě neměl!“ A já jsem mu hned na to začal popisovat Marušku. Jak má zlaté dlouhé vlasy, sepnuté vínovou sponou dozadu, jak jí podél tváře visí dva stejně dlouhé pramínky, které si nechává schválně po stranách, jak má modré oči a zdravě červené plné rty. Nakonec jsem dodal, že je ze všech nekrásnější a taky ze všech dívek „nejlehčí“! Polák se na mě podíval vřelým pohledem a pousmál se. Není přeci lepšího kamarádství, než když muž přenechá muži ženu. A já jsem se k němu opět naklonil a musel jsem mu vysvětlit, že se zítra musíme zastavit v obchodě s textilem a vybrat nějaké slušnější oblečení.

„Adame, to jsou zpěvačky z konzervatoře,“ a použil jsem slovo umělkyně, které mi Marie pořád dokola opakovala, když jsem ji doprovázel domů. „Musíš mít na sobě pěkné oblečení.“

„Tak,“ odpověděl mi. Najednou však jako kdyby znejistil. „Peter, jak to zaaranžujeme?“

„Neboj se, Adame, všechno to mám promyšlené,“ ujistil jsem ho.

Tak jsme si objednali ještě jedno pivo a sklonili hlavy proti sobě. Vytáhl jsem z balíčku cigaretu a jednu mu nabídl. Naslouchal mi, jako přítel naslouchá příteli.

„To je plán! To je plán!“ opakoval a mně se líbilo, jak mu oči září radostí. Nakonec jsme si podali ruce a zapálili si cigarety. Spolu jsme se pak rozloučili a dohodli jsme se, že se zítra setkáme v jednu hodinu odpoledne na náměstí.

Od obchodu se táhla dlouhá fronta. Byla sobota a k tomu ještě odpoledne. Snažil jsem se spočítat všechny, kteří stáli přede mnou. „Patnáct, šestnáct, sedmnáct, to máme krát deset minut a u holek plus pět minut navíc. To jsou minimálně tři hodiny strávené čekáním ve frontě! No, to jsem tomu dal,“ říkal jsem si v duchu. Každou sobotu chodívaly Marie a její spolužačky do kavárny, která se jmenuje Lavie. Já jsem tam jednou byl. Je to kavárna, kterou navštěvují především zpěváci a zpěvačky, herci a herečky. Ale jinak tam na kávu může přijít i obyčejný smrtelník.

„Holky, holky, viděly jste ho?“ zeptala se první.

„Ne, koho?“ zeptala se druhá.

„Nehrál v tom filmu? Víš, kterej myslím!“ přidala se Marie.

„Jéé a jo!“ odpověděla jí souhlasně první.

„Dívejte, támhle jsou kluci z Plzně!“ řekla druhá a nevědomky ukázala prstem na jejich stůl.

„Neukazuj tam, ještě tě uvidí!“ okřikly ji spolužačky.
„Tak promiň“, řekla dotčeně.
„Jak to tomu Lambdovi ale v práci sluší“, pronesla Marie.
„Zato mně to dneska nesluší!“ řekla první.
„Ale jdi!“ odpověděla jí Marie.
„Holky, já jsem tlustá!“ přidala se druhá.
„Ne, to já jsem tlustá.“ řekla Marie.

Stál jsem ve frontě a v dálce jsem zahlédl přicházet svého přítele.

„Ahoj, Petr!“ zvolal a mávl na mě rukou.
„Ahoj,“ pozdravil jsem ho s hlavou sklopenou, aby na mne poznal, že se něco děje.
„Czekasz tutaj w kolejce?“ zeptal se.
„Tak, čekám tady ve frontě už dobrých patnáct minut a mám pocit, že jsem se nepohnul z místa.“
„Uhm,“ zamumlal, „a czego potrzebujemy?“
„No přeci něco pěkného! Do kavárny! To už jsi zapomněl?“
„Myślisz, że możemy tutaj znaleźć?“ a podíval se směrem k obchodu, od kterého se táhla dlouhá fronta až k nám.
„Rozhodně najdeme lepší věci než ty, které máš...“, ale když jsem se na něho podíval, měl obuté lesklé polobotky. Na sobě měl úzké kalhoty, jaké nosívají velcí páni a bílou košili zastrčenou v pase, svázanou koženým páskem s decentní zlatou sponou. „Ty, Adame, to jsi mi nemohl říct rovnou, že máš takový věci? Vždyť ty už skoro vypadáš jako takový herec nebo zpěvák.“ Zatáhl jsem ho za rameno a řekl: „Pojď, zmizíme odsud, potřebujeme se ještě někde zastavit. Mám známého, který je proslulý svojí výstřední elegancí, půjčí ti sako a motýlka. Bude z tebe hotový gentleman, chápeš to?“
„Tak,“ odpověděl a smál se na mě a já se začal smát s ním, protože mi došlo, jaký je to zkušený sukničkář a jak bezvadně se umí oblíct za holkama. Smáli jsme se tomu oba dva, co jsme spolu dali dohromady. „Scénář, teď jdeme pro kostýmy, kamera, střih!“ vykřikl jsem.

Měl jsem pocit, jako kdybych Adama znal už pár let, přitom jsme se poznali teprve včera. „Petr, na!“ řekl, „tady,“ a nasadil mi na hlavu čepici, ve které jsem se si připadal jako filmový scénárista ze Západu. Byla černá a kožená. „Z Irska,“ dodal. A já přikývnul jako gesto, jímž jsem vyjádřil své poděkování.

Byli jsme akorát před domem, kde jsme si měli vyzvednout kostkované sako a motýlka, a protože měl můj známý akorát zkoušku pantomimy, nechal mi schované klíče pod rohožkou, jako to vždycky dělával. O svém bratrovi bych se vám mohl také leccos navyprávět, ale protože se musím držet příběhové linky, povím vám o něm zase někdy příště. Nuže, vešli jsme dovnitř. Sako s motýlkem bylo připravené v pokoji, pěkně složené a vyžehlené.

„To koukáš, co? To je materiál,“ řekl jsem, „má to ale speciální glanc! Budeš vypadat ohromně, Adame.“ A taky tak vypadal. Kromě toho, že mi připomínal Ginsberga, zapomněl jsem vám ho vyobrazit trochu podrobněji. Uvědomil jsem si, že když jsme spolu včera byli v hospodě, připomínal mi ho spíš tím, co měl na sobě než společnými rysy v obličeji. Můj přítel byl mnohem vyšší než já. Vysoký a hubený. Opálený z cest na moři. S černými hustými kadeřemi a nad obočím měl dvě malá černá znaménka těsně vedle sebe. V tom kostkovaném saku vypadal jako italský dandy, který přijel do nejdražšího podniku v Čechách na skleničku burbonu, aby se poohlédl po mladých talentech do italského muzikálu.

„Adame, projdi se. No tak, projdi se trochu,“ nabádal jsem ho, protože vypadal vskutku výjimečně. I on si to myslel. Jeho chůze byla sebejistá, polobotky mu klapaly po podlaze, a když došel, co nejbližší k zrcadlu otočil se na podpatku jako slavná hvězda ze Západu. „Ještě motýlek!“ křikl jsem a on mě nechal, abych mu ho zavázal, protože s tímto pánským doplňkem neměl nikdy co do činění. Já ano, protože jak jsem říkal, můj bratr hraje pantomimu, a jak jsem tady stál s Adamem, často jsem tady stál s ním, když se připravoval na svá představení. Kromě pantomimy uměl hrát výborně na klavír, housle a dechové nástroje. Byl jsem na něho, jako bratr může na svého bratra být, velmi pyšný. Neznal jsem víc herecky i muzikálně nadaného člověka, než byl právě on. „Tohle byla hvězda! Ne jako ty zpěvačky z konzervatoře, které si o sobě nechaly říkat umělkyně,“ pomyslel jsem si, protože jsem měl stále větší a větší zlost na Marii, která místo lekce zpěvu chodila za Lambdou, který pracoval v kavárně, do které jsme měli s Adamem namířeno. „Nejspíše se poznali právě tam,“ říkal jsem si.

Ve tři hodiny jsme vešli do Lavie. Připadal jsem si jako někdo velmi důležitý, kdo má schůzku s italským Mistrem, kterého jsem si vedl po svém boku, abychom spolu projednali podrobnosti ohledně nového muzikálu a poohlédli se po mladých talentech. Můj komplic mě následoval velmi vznešeně, rozhlížel se po kavárně a zpěvačkách s bystrým okem, jako kdyby si vybíral tu nejkrásnější, která zastane hlavní roli v muzikále. „Mistr,“ oslovil jsem svého přítele a ukázal na velký stůl, za který jsme usedli. Celá kavárna nás

sledovala, včetně Marie a jejích spolužaček, kterým se tajil dech, protože poznaly, že přicházím s veleváženým pánem. I Lambda po nás pokukoval a to hned, jak jsme vstoupili do dveří. Poznal, že jsem ten, kdo umí nazpaměť Ginsberga a taky ten co se náhle vypařil, když mi v opilosti prozradil, že za ním chodí Marie. Naštěstí byl opilý natolik, že nestihl postřehnout můj smutek v očích.

„Petře, zdravím,“ a přiběhl hned, co jsme si s přítelem vybrali místo u okna. „Co si dáte?“ zeptal se nás.

„Dvě expressa na led, prosím.“ Takhle jsem to jednou zaslechl říkat dvě krásné paní a znělo mi to velkolepě.

„Hned to bude, pánové,“ řekl a měl jsem pocit, jako kdyby se před Adamem mírně uklonil. Ten Lambda nebyl vůbec špatný, na něho jsem se nezlobil. Zlobil jsem se jen na Marii, která ze mě dlouhou dobu dělala hlupáka, a přemýšlel jsem o tom, co asi tak mohla vidět na Lambdovi.

„Tak prosím, pánové,“ a položil před nás dvě kávy.

„Děkujeme,“ a oba jsme zůstali neteční a čekali, až číšník odejde.

„Petře,“ oslovil mě Lambda, „tvůj brácha byl před týdnem fakt bezvadnej, je to skvělej herec. Můj táta říká, že dokonce jeden z nejlepších mimů, které kdy jeviště potkalo.“

Prěkvapilo mě, že zná mého bratra, a že si ho dokonce spojil se mnou. „Tvůj táta pracuje u divadla?“ zeptal jsem se.

„No jo, dokonce jedno takové řídí, ale já na to nikdy nebyl,“ řekl a pokrčil u toho rameny. Z povzdálí jsem zahlédl, jak se k našemu stolu pomalu blíží Marie.

„Pane vrchní, platím,“ houkaly dvě starší paní a Lambda odskočil z dohledu.

„Já jsem nevěděla, že máš bráchu u divadla,“ řekla Marie.

„No jo, nikdy ses totiž neptala.“

„To protože jsi o něm nikdy nemluvil.“

„Tak teď už to víš.“

„To mě ani nepředstavíš?“ zardívala se na mého komplice a já si v duchu říkal, co ta holka, proto aby se stala „slavnou umělkyní“, neudělá.

„Ale jistě. Jenže mezi vámi bude nejspíš menší jazyková bariéra. Tohle je Mistr Vergilius Adamo, autor slavného muzikálu La Roma. Měl teď koncertní turné v Polsku a vzal to přes Československo, protože slyšel, že jsou tady nejkrásnější a velmi talentovaná děvčata. Ohlíží se totiž po mladých zpěvačkách do obsazení hlavní role do svého muzikálu, víš?“

„Muzikálu?“

„Ano. Klidně si k nám přisedni, ale Mistr mluví jen italsky nebo anglicky.“

„A jak ses k němu dostal?“

„Můj bratr je přeci u divadla! A já jsem si opravdu myslel, že mě alespoň trochu znáš a víš, že se mohu dostat k takovým kontaktům. Přisedni si k nám, můžu klidně překládat,“ řekl jsem, zatímco jsem pomalu stoupal po svahu pomsty.

„A ty umíš italsky?“ zeptala se překvapeně.

„Italsky ne, ale anglicky umím dost dobře.“ Věděl jsem, že si to mohu dovolit říct, protože Marie se angličtinu nikdy neučila.

„Mistr Vergilius,“ pravil jsem, „dys is Marie. Marie Ma-lin-ko-vi-čo-vá.“

Můj přítel započal hrát svoji roli. Přistoupil k Marii a ona mu podala ruku, jejíž hřbet políbil. „Najs tu mít ju,“ řekl a podíval se jí zhluboka do očí.

„Mistr říká, že je velmi potěšený, že si k nám přisedneš.“ A Marie se začala ještě víc červenat a trochu pyšně se rozhlížela po kavárně jako hvězda, která právě dostala hlavní roli v italském muzikálu. Pak si k nám přisedla. A já jsem se zadíval na Lambdu a bylo mi ho trochu líto, protože jsem věděl, jak se asi tak cítí.

„Maruško, no tak, nestyď se,“ povídám jí a můj komplic se na ni usmíval.

„Zeptej se Mistra,“ povídala, „jak se mu u nás líbí.“

„Hau du ju lajk aur sity?“ zeptal jsem se.

„Wel...“ a můj přítel začal vyprávět s takovou dychtivostí, až si Marie opřela ruku o tu svoji malou bradičku a upřeně mu koukala do očí.

„Co říkal, co říkal?“ vykřikla s vroucí nedočkavostí.

„Mistr říká, že se mu tu líbí převelice, avšak když tě poprvé zahlédl a podíval se do tvých jasných očí, nenašel prý krásnějšího místa.“

„Tohle že říkal? Jsi si opravdu jistý?“

Můj komplic řekl opět pár anglických slov. „Říká, že takovou krásu prý jakživ neviděl.“

„Zeptej se Mistra na ten muzikál, Petře,“ řekla a zamrkala na mě jako panenka.

„Mistr Vergilius, tel as mor bout dys komedy.“ Adam předstíral vznešenou řeč. Začal jsem překládat. „Prý hledá všestrannou umělkyni. Zpěvačku a tanečnici. Je zarmoucený, kolik dívek nezvládne tyto dvě disciplíny zároveň. Prý často nevystačí s dechem, dokážou to prý jen opravdové umělkyně.“ Adam opět nadnesl pár anglických vět. Já jsem mu odpověděl jednoduchou anglickou říkankou.

„Co jsi mu řekl, Petře?“

„Řekl jsem mu, že se učíš zpívat na konzervatoři, že bereš zpěv velmi zodpovědně a chodíš každou středu po škole cvičit do Vodičkovy ulice.“

„No...“ řekla.

„Mistr se mě ptá, co říkáš na to, že se moc nehrají italské nýbrž spíše francouzské muzikály?“

„No...“ řekla opět nejistě, „to proto, že Italky jsou sice výborné tanečnice, ale nemají hlasy. Moc křičí a potom neutáhnou větší part.“

Nestačil jsem se podívat nad její odpovědí, a zvláště mě udivilo, jak si obratně dokázala vytvořit tak jasnou představu o věcech, o kterých nikdy neslyšela nebo které ani neexistovaly. Přetlumočil jsem odpověď svému komplici, který vážně kývnul hlavou a opět pronesl nějaká slova.

„Maruško, tobě to vždycky tak pálí,“ řekl jsem, „mohla bys být klidně kulturní znalkyně Evropy“, a ona se pýřila a přitom se svýma očima stále upřeně dívala na Adama.

„Tel hr samtynk bjutifl.“

„Říká, že tvé zlaté vlasy by okouzly italské obecenstvo. Že tvé ladné nožky by se v tanečních střevíčkách jen vyjímaly. A že určitě zpíváš jako slavík při rozbřesku.“ Marie měla velké oči. Něco pronesla. Mistr něco pronesl a já jsem překládal.

„Prý mu připomínáš italskou královnu Katarínu Romanovskou, to víš, kdo byl, ne? Zakladatelka italského muzikálu.“

„Ovšem, že vím,“ řekla Marie, „vždyť jsme se o ní učili ve škole.“

„Byla to prý jediná královna, která měla také tak modré oči a zlaté vlasy jako ty. Byla prý nevídaně krásná a místní lidé ji považovali za italskou bohyni zpěvu,“ odmlčel jsem se a pak řekl, „Mistr by si tě prý rád poslechnul, dokonce by rád viděl tvé taneční kroky. Prý bys mohla být druhá Katarína Romanovská.“

Marie pronesla blaženě: „To bych opravdu ráda, řekla, „ale kam půjdeme?“

IV.

Zvoní budík. Je sedm hodin ráno. Tma mne kolébá zpět ke spánku. Minuty míjejí a já přemýšlím, kolik jich tak mohlo uběhnout. Jedna, dvě, tři... Otevírám knihu na stráně, na které jsem včera skončila. Přeložím horní roh stránky. Vstávám. Rychle si uvařím kávu. Tentokrát si do ní přidám lžici cukru. Zamíchám ji a přeju k otevřenému oknu. Venku stojí muž a žena, hádají se a malé dítě tomu přihlíží. Jejich křik se rozléhá v místnosti.

Posadím se na židli a snažím se začíst, když v tom muž vykřikne: „Vždyť se to nedalo žrát!“ Rukou jsem svrhla sladkou kávu na knihu. Tenké stránky se do sebe začínají vpíjet. „Zkus jít do práce,“ ozval se ženský hlas. Slyším nárek malého dítěte. Přistoupím k oknu a vidím, jak matka vede chlapečka směrem ke školce. Hubená blondýnka

s trhavými pohyby, která toho zřejmě zase moc nenaspala. Zním je, bydlí hned ve druhém vchodě. Podívám se na knihu a je mi to líto. Vezmu ji do rukou a snažím se sladkou kávu otřít ubrouskem. Myslím na tu situaci, která se odehrála před chvílí. Dřu kapesník o vlhkou stránku. List papíru se uprostřed ztenčuje. Vidím, že list je prodřený. „Do hajzlu!“ vykřikla jsem. Zavřela jsem knihu a položila ji na topení. Pozoruji toho muže z okna. Přeslápne z místa na místo. Vybírá nedopalky z popelníku, který má soused pod námi zvenku okna. Drolí si zbytky tabáku do levé ruky. Pravou vytahuje papírek, do kterého sype tabák a motá si cigaretu bez filtru. Kouří. Záhy se k němu vrací hubená blondýnka. Muž si několikrát potáhne a odhodí balenou cigaretu na zem. Spolu pak odchází průchodem na metro.

Uvařím si další kávu. Rychle ji vypíjím. Obléknu si kabát a vyjdu ven na šedé sídliště. Venku se povaluje několik nedopalků. Kolem létají holubi. Myslím na toho chlapečka. Na to, že z největší pravděpodobnosti dopadne stejně, pokud si ho k sobě nevezme někdo jiný. Náhle vidím přicházet pána z přízemí.

„Dobrý den,“ pozdravím. Neodpoví mi. Mám chuť na něho vykřiknout. Típám cigaretu. Odemykám dveře. Pomalu se připravuji na dopolední studium. Otevírám sešit a učím se.

Před spaním si prohlížím zničenou knihu. Vezmu ji do rukou. Sladká káva zapříčinila to, že se jednotlivé stránky slepily dohromady. Když se je od sebe snažím oddělit, papír se mi začne trhat mezi prsty. Pokládám ji zpět na horké topení a odcházím z místnosti.

V.

Páteční den bych mohla shrnout jedním slovem, avšak je to možná předčasné, především proto, že musím dodržet kompoziční sevřenost a také proto, že člověk nikdy neví, co ho v takový den může potkat. Zvoní budík. Je sedm hodin ráno. Minuty míjejí a já přemýšlím, kolik jich tak mohlo uběhnout. Jedna, dvě, tři? Podívám se na hodiny. Sedm deset. Připravím si kávu. Rychle ji vypíjím.

Oblékám se a jdu do koupelny. Připravím si věci do práce. Vyjdu ven do panelové krajiny a zapálím si cigaretu. Postávám na místě, dopisuji odstavec.

Naproti sobě vidím přicházet pána z přízemí. Míjíme se rychlým krokem. „Dobrý den,“ pozdravím. Neodpoví mi. Záhy jsem však zpozorovala sešit, ležící na konci ulice. Ohlédnu se, ale muže již za sebou nevidím. Pomalu se přibližuji. Zvedám ho ze

země a opráším jej. Je to deník. Dokuřuji cigaretu a otevřu ho na první stránce. Naposledy se ohlédnou kolem sebe, zdali ho někdo nehledá. Jdu průchodem směrem na metro.

Vracím se domů kolem šesté hodiny večer. Sídliště je klidné jako ráno při rozbřesku. Cestu osvětlují pouliční lampy. Odemykám hlavní vchod a třikrát zaklepu na dveře přízemního bytu, ze kterého se ozývají tóny nenaladěného klavíru.

„Dobrý večer,“ povídám, „nezlobte se, že vás ruším, ale není váš?“ Otřesen, vytrhl mi deník z ruky, zkoumal jej, jestli není poničený a sledoval mne tázavým pohledem.

„Četla jste si ho? Proto mi ho vracíte až teď?“ Stála jsem před ním, nevědouc, co na to povědět. Zapřela jsem pravdu. Lhala jsem mu upřeně do očí. V hlavě se mi promítá, jak jsem listovala stránku po stránce a nechala se deníkem ve volných chvílích unášet. Bylo to jako špehovat cizího muže klíčovou dírkou během toho, co ze sebe postupně strhával jednotlivé vrstvy, až přede mnou stál docela nahý. Průhledný ve všech problémech a strastech. A já jsem nemohla přestat číst, lákala mne další stránka, abych se dozvěděla více o tomto muži. Byly to především dlouhé zápisky člověka, pátrajícího po svém původu. Na první straně bylo vypsáno několik mužských jmen, u kterých bylo uvedeno datum a místo narození. To, jestli jsou ženatí, kolik mají dětí a jestli mají kořeny v Česku. Bylo to natolik zvláštní, protože většina byla hudebně založená, vyskytovaly se tam dokonce i slavné osobnosti, všichni původem z jižní Evropy. Co bylo ale nejzvláštnější, byly v něm zachycené operní recenze za posledních třicet let.

„Ne, našla jsem ho v naší ulici. Dnes ráno!“ vyhrkla jsem, „nejspíše vám musel vypadnout, když jste se vracel domů.“

„Je pro mě důležitý, protože v něm mám jednu notovou skladbu, tady, vidíte? Napsal jsem ji před rokem.“ Kývla jsem na srozuměnou. „Ale tomu vy nemůžete rozumět, nedokážete si představit tu melodii. Nejste hudebně založená,“ listuje deníkem, jako kdyby hledal jednu konkrétní stránku. „Nejste hudebně založená,“ opakuje, „ne, ne, něco takového se pouze dědí,“ pohlédne na mne a znovu mne zaskočí otázkou, „máte v rodině umělce?“

„Ne,“ odpovím jednoslovně.

„Ne, Jistěže ne,“ řekne a listuje dál deníkem, „nedokážete si ani představit...“

„Co?“ přeruším ho.

„Nic! Nic si nedokážete představit,“ a zavře deník.

„Chtěla jsem vám ho vrátit...“ a zadívám se na dvě malá znaménka, která měl těsně vedle sebe nad černým obočím.

„Ano? Víte, jsem vám skutečně vděčný, ale zřejmě jste mi něco ztratila!“

„Co?“ ptám se.

Opět začne listovat. „Měl jsem tady založenou jednu fotografii. Přesně tady!“ a ukáže na stránku prstem. „Nechci vás obviňovat, ale...“

„Nevzala jsem ji.“

„Je to to jediné, co mám,“ odmlčí se. Dívá se mi upřeně do očí. „Na té fotce byl skutečný umělec,“ povídá. „Nepřekonatelný ve své velikosti.“

Sklopila jsem hlavu dolů. Mlčím. Snažím se jakkoli navázat. „Jak dlouho hraje?“ zeptám se.

„Celý život,“ odpověděl mi, „vyrušila jste mne,“ dodal.

„Nechtěla jsem...“ a aniž jsem dořekla svoji větu, zavřel přede mnou dveře.

Stojím nehybně s rukama podél těla. Přemýšlím, jestli mne pozoruje za dveřmi. Vyjdu ven a zapaluji si cigaretu. Opírám se o železné zábradlí. „Jako kdyby někdo chtěl, aby se stránky poničily,“ říkám si. Odemykám hlavní vchodové dveře a jdu do prvního patra svého bytu. Uvařím si kávu. Rychle ji dopijím. Přejdu k oknu. Na topení leží kniha. Beru ji do studených rukou a opět se pokouším stránky od sebe oddělit. Trhají se. Vytáhnu z kapsy černobílou fotografii. Pozorně si toho muže prohlížím. Snažím se najít společné rysy. „Nevypadá jako skladatel,“ říkám si a myslím na těch pár vět, které mi řekl. Všímám si totožných znamének nad obočím. Nakonec fotku schovám zpět do kapsy. Z okna zahlédnu hubenou blondýnku s chlapečkem. Bez táty. Chvíli je pozoruji. Projdou naši ulicí. Je skoro deset hodin večer. Rozmýšlím se. Obléknu si kabát a vyjdu ven na panelové sídliště na poslední cigaretu. Podívám se do okna, kde bydlí muž z přízemí. Kouřím. Víím, že bydlí sám. Víím, že za ním nikdo nechodí. V ruce držím černobílou fotografii. Bez knihy. Dokuřuji. Típám cigaretu. Odemykám hlavní vchodové dveře a zastavím se před bytem pána z přízemí. Třikrát zaklepu, ale nikdo nevychází. Chvíli stojím přede dveřmi. Nakonec vytáhnu z kapsy fotografii a prostrčím ji mezerou pode dveřmi. Po chvíli slyším, jak ji muž pomalu zvedá ze země.